

DR. ALBERT BAZALA

O JUGOSLAVENSKOJ
MISLI

*Govor izrečen u svečanoj sjednici Jugoslavenske
Akademije nauke i umjetnosti na Štrosmajerov
dan dne 4 veljače 1935*

ZAGREB 1935

TISAK ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA

Kad je Akademija slavila pedesetogodišnjicu preporoda rekao je Fr. Rački s ovoga mjesta: tko bi hrvatski književni preporod držao za proizvod slučaja ili za umjetni tvor pojedinaca, čak može biti bez ćudoredne podloge, za prolazni zanos doba, ili za neopravdani probuđaj jedne narodne osebnosti, taj bi tim očitovao, da mu nije poznata suvislost svjetskoga događanja, uzajamni utjecaj duhovnoga svijeta i više zvanje pojedinih naroda; on bi smetnuo s uma i geografski položaj i stoljetne prosvjetne odnošaje i srodstvene veze hrvatskoga naroda, poradi kojih je svaka oveća struja u moru ljudske misli zahvatila također pitome žale hrvatske zemlje, morao bi uzeti, da je hrvatski narod mogao ostati isključen od one jagme za obezbjeđenje svestrane narodne osebnosti, koja se onda okolo njega opaža u posljednjim decenijama prošloga stoljeća i prvima našega. U daljnjem razlaganju upozoruje Rački, kako su poticaji ilirskoga pokreta jednim dijelom ležali u kulturnoj i političkoj historiji našoj koja pokazuje, da je »hrvatska zemlja, koliko se god mijenjao opseg njezine državne neodvisnosti, uvijek toliko samosvijesti uživala, da je i u tom pogledu svoje osobnosti svijesna ostala« i da u »hrvatskom jeziku i hrvatskoj knjizi nije bila nit predaje pretrgana«, te ona »ima iza sebe neprekidnu

uvijek boljih mogućnosti života. Princip zajednice na slobodi osnovane, nužno je na duhovne poluge stavljen, etički radikal, na opći cilj i skupni smisao upravljen — i u tom smislu uni-verzalan, prema cjelini gledajući, dinamički konvergentan, ne samo statički jednolično uokviren. Jedinstvo u malom krugu i u velikom, u odnosima društvenim i državnim, u cjelini narodnoga bića je dinamičko stanje, koje zavisi od množine uložena umna smisla, u kojem se pogledi sastaju, od snage i intimnosti osjećaja, kojim se reagira na prilike života, od dobre volje, da se svima jednako mjeri i sudbina jednako nosi. Ima jedno domoljublje, veli J. Skerlić, rad na slobodi i blagostanju. Čuvati Jugoslaviju znači brinuti se, da joj ne ponestane živa duha slobode, pravde, ravnopravnosti, uzajamna povjerenja i međusobne snošljivosti, kako bi se postigla punoća života, za kojom se težilo. I što je bilo san i nada prošlosti, za sadašnjost je velika dužnost i moralna obveza. Kao stvarnost valjano izvedena može da bude na korist svima, od neizvršene kako treba nikoga ne će minuti šteta.

Jugoslavenska akademija vjerna svojem imenu i tradiciji u duhu svojih osnivača ne će izostati da posluži ideji životnoga reda zamišljena da bude utočište slobode i pravde, ognjište istine, ljepote i dobrote.